

Nowadays in the time of the Internet technologies many aspects of our lives are transferred to the network, thereby accelerating the pace of development of information society and overcoming geographical barriers. Education is not an exception. Now it is not necessary to be located next to the teacher. There are many correspondence students. But its capabilities are very limited. Internet makes it possible to extend them to make distance learning truly complete and comprehensive.

Over the last decade many new suggestions and methods of learning foreign languages on the basis of the tasks in the distance form are proposed and investigated. However, they are all limited editions of individual proposals in teaching anthologies and not motivated by an analysis of the students' needs. Some of them have only limited communication tasks, which are reflected in the curriculum. A similar approach is reflected in the programs of distance learning of foreign languages. The main goal in the development of distance learning programs of foreign languages is to make fundamental choices among technology options. To be effective, distance learning of foreign languages should be carefully designed and based on a clear understanding of the needs of students and the study of relevant technologies. There is a big connection between the techniques used during classroom training and distance learning. Teacher working in the classroom can communicate with students and watch them in the learning process, taking into account their needs and preferences. Studying a language distantly, students do it at a distance removed from the teacher and at the same time, the process is primarily asynchronous. These two factors are potentially problematic in learning foreign languages.

Key words: *distance learning system, psycholinguistic approach based on learning tasks, learning from own experience, learning from deliberate presentation of information.*

УДК 371.134+811.111(07)

Є. С. Процько

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

АНАЛІЗ НАВЧАЛЬНИХ ПРОГРАМ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В БЕЛЬГІЇ

Предметом аналізу статті є чинні навчальні програми на 2012/2013–2013/2014 академічні роки на факультетах психології та педагогіки і в педагогічних коледжах, що готують учителів у Бельгії. Проаналізовано головні дисципліни провідних навчальних закладів професійної підготовки вчителів англійської мови у фламандській, французькій та німецькомовній громадах країни. Автор описує підготовку майбутніх педагогів у межах шести блоків предметів: дисципліни психолого-педагогічного спрямування, предмети суспільного блоку, блок методичних та методологічних дисциплін, дисципліни спеціально-предметного циклу, курси на вибір та проходження педагогічної практики в середній школі.

Ключові слова: *кваліфікація вчителя англійської мови, мовна спільнота, навчальна програма, курс, дисципліна.*

Постановка проблеми. У сучасному освітньому просторі відбувається пошук шляхів удосконалення організації вищих навчальних закладів, фінансування, підвищення якості викладання тощо, що є актуальним у контексті модернізації вищої школи України. Аналіз стану й динамічного

розвитку західноєвропейських освітніх систем дає змогу стверджувати, що сучасний етап – це епоха глобального реформування освіти на світовому рівні. Якість освіти майбутнього вчителя та рівень його професіоналізму визначаються як соціальні критерії стану освіти, його відповідності потребам сучасного суспільства.

Прикладом вагомих змін у професійній освіті може стати Бельгія, оскільки країна уже запровадила реформи в цій сфері. Наявність у ній різних – двох великих і третьої малої – систем освіти (франкомовного півдня, фламандської півночі, німецькомовної частини на сході та двомовної столиці) виокремлюють Бельгію з-поміж інших країн Європи і зосереджують особливу увагу науковців.

В Україні є подібна особливість – наявність двох мовних регіонів: україномовних заходу і центру та російськомовних сходу й півдня, а також столиці на півночі. Таким чином, можна провести паралелі між мовними ситуаціями Бельгії та України, що зумовлюють актуальність дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Проблема підготовки вчителя англійської мови стала об'єктом дослідження О. О. Абдулліної, В. Я. Дашковського, Н. М. Щербакового, А. О. Яновського, В. А. Поліщук, Л. П. Пуховської, а також низки молодих учених. Так, С. П. Деркач проаналізувала професійну підготовку вчителів англійської мови в Польщі. Н. В. Кошарна зосередила увагу на підготовці вчителів англійської мови в загальноосвітніх навчальних закладах Швеції. Об'єкт дослідження І. П. Задорожної – методична підготовка вчителів англійської мови у Великій Британії. А. Ф. Калабуха розглядала підготовку вчителя англійської мови в початковій школі. Ця проблема є актуальною і для російських учених: К. С. Митюшова дослідила формування професійної підготовки вчителів англійської мови в дошкільних навчальних закладах; З. А. Муртазова вивчала формування професійного мислення в майбутніх учителів англійської мови; С. С. Авганов займався питанням професійної підготовки вчителів англійської мови в загальноосвітніх школах Республіки Таджикистан.

Метою статті є визначення змісту чинних навчальних програм професійної підготовки вчителів англійської мови в Бельгії.

Виклад основного матеріалу. Оскільки у складі Бельгії три спільноти (фламандська, французька та німецька), то організація професійних і вищих навчальних закладів кожної громади має свої особливості.

Професійна підготовка вчителів англійської мови складається з двох компонентів: вивчення однієї або двох загальних дисциплін та безпосередньої професійної підготовки.

Кваліфікацію вчителя англійської мови в Бельгії можна отримати:

1) у педагогічних коледжах – Інституті вищої педагогіки (Institut Supérieur Pédagogique, франкомовна спільнота), Педагогічній вищій школі (Pedagogische Hogeschool, фламандська громада) або в Автономному інституті (німецька громада);

2) в університетах на факультетах підготовки вчителів (Брюссельський вільний університет, Гентський університет, Католицький університет у м. Левені (фламандська мовна громада) та Льєзький університет (франкомовна спільнота) [7, 49].

Аналіз навчальних планів і програм підготовки вчителів англійської мови в навчальних закладах Бельгії (університети та (університетські) педагогічні коледжі) дає змогу зробити висновок, що загалом підготовка майбутніх педагогів охоплює шість блоків предметів.

1. Дисципліни психолого-педагогічного спрямування. Кожен навчальний заклад вільний у виборі програми курсу, яка включає переважно загальну підготовку (педагогіка, психологія, дидактика, теорія майстерності та освіта, описова психодидактика тощо), спеціальну підготовку (вчитель і логопед, дослідження у викладанні англійської мови тощо) та психологічну підготовку (розвивальна психологія, підліткова психологія, теоретичні й методологічні основи психології, соціальна психологія, психологія навчання в школі тощо). Структура курсів складається переважно з тем, які вивчають на заняттях, та тем, винесених на самостійне опрацювання. Курси закінчуються іспитом у формі тестів.

2. Дисципліни суспільного блоку, який включає курси загальноакадемічного циклу – питання філософії, основи біології, вступ до ІКТ, професійний розвиток, освітні технології, логіка, історія, географія, релігія, етика, економіка тощо. Вони становлять ідейну, світоглядну основу професійного становлення майбутнього вчителя.

3. Блок методичних і методологічних дисциплін. Студенти вивчають коло предметів, спрямованих на засвоєння загальнометодичних знань, навичок розробляти й працювати з навчальними планами та програмами (методика викладання іноземної мови в середній школі, загальна методологія мови, дослідження в конкретній мові, розробка навчальних програм тощо).

4. Дисципліни спеціально-предметного циклу визначають профіль фахівця, тобто основу майбутньої професії (для отримання кваліфікації вчителя англійської мови – усне мовлення, письмо, соціокультурний підхід до вивчення мови, друга мова (в університетських коледжах) тощо).

5. Університети, які готують учителів англійської мови, пропонують деякі курси на вибір (курс взаємодії та комунікації, рух і спорт: сучасне і майбутнє, культура, медіа та освіта, філософія освіти). Студентам запропоновано список предметів, з-поміж яких вони можуть вибрати два-три основних. Деякі навчальні заклади на старших курсах пропонують повні модулі на вибір, які допомагають майбутнім учителям зосередитися на певних аспектах освіти: модуль дисциплін «Навчання дорослих» та «Підготовка вчителів для початкової та середньої школи», «Початкова підготовка викладачів», «Робота в основній школі», «Системи навчання і практики», «Практика оцінювання та перевірки знань».

6. Для отримання диплому з педагогічної спеціальності студенти мають пройти педагогічну практику в середній школі. Кількість тижнів варіюється залежно від типу навчального закладу (університет, коледж):

- для першого року навчання – 2–4 тижні;
- для другого – 4–8 тижнів;
- для третього – 10–16 тижнів.

Таблиця 1

Порівняльна таблиця навчальних програм професійної підготовки вчителів англійської мови в навчальних закладах Бельгії

Назва навчального закладу		Дисципліни психолого-педагогічного спрямування	Дисципліни суспільного блоку	Блок методичних та методологічних дисциплін	Курси за вибором	Спеціально-предметний цикл
Університетський коледж	Університет					
Педагогічна вища школа		+	+	-	-	+
Інститут вищої педагогіки		+	+	+	-	+
Автономний університет		+	+	+	+	+
	Гентський університет	+	+	+	+	+
	Левенський католицький університет,	+	+	+	-	+

	Вільний Брюссельський університет					
	Льєзький університет	+	+	+	+	+

Офіційна мова фламандської спільноти – голландська, яка є також мовою навчання, і з 2004 р. навчання французької як другої мови стало обов'язковим з 5-го року початкової освіти у Фландрії, Брюсселі та прикордонних мовних областях. Навчання французької мови запропоноване з початку базової освіти. У Брюсселі французьку мову вивчають з першого класу початкової школи, а кількість занять визначається індивідуальними мовними навичками учня. Англійська мова вивчається, починаючи із 7-го класу середньої школи [6, 328–333].

Особливість університетських коледжів фламандської спільноти полягає в тому, що значну увагу тут приділяють вивченню дисциплін психолого-педагогічного спрямування та суспільних дисциплін, тоді як курсів за вибором і методичних курсів фактично немає.

Студенти педагогічних коледжів кваліфікації «Учитель англійської мови» вивчають такі предмети: релігія, етика, рідна мова (за винятком, коли рідна мова обрана основною дисципліною), географія, біологія, фізика, економіка; основні предмети: англійська мова.

Інститут вищої педагогіки французької спільноти надає змогу отримати ступінь бакалавра в галузі германських мов. Майбутні вчителі протягом усього навчання вивчають, окрім курсів спеціально-предметного, дисципліни суспільного циклу.

На першому році навчання в Інституті вищої педагогіки майбутні вчителі англійської мови обирають другу іноземну мову з-поміж двох інших: голландської та німецької. Курси, спрямовані на вивчення першої (англійської) та другої мов, однакові й вивчаються протягом трьох років: усне мовлення, письмо, соціокультурний підхід до вивчення мови.

На другому та третьому курсі для вивчення студентам запропоновано модуль «Мовне та культурне навчання в одній із мов (англійська мова)», який включає такі курси: викладання іноземної мови в початковій школі та методика викладання іноземної мови в середній школі.

Протягом усього трирічного навчання проводяться також професійні навчальні семінари (8 кредитів, 120 годин), які допомагають розвивати навички спостереження, готувати уроки до проведення їх на практиці у школі, використовувати методи і стилі навчання, розглядають організаційні аспекти роботи з класом [4].

Автономний університет німецькомовної громади Бельгії готує працівників освіти за спеціальністю «Учитель початкової школи». У цій частині Бельгії вчителі початкової школи можуть викладати англійську мову як другу іноземну мову, у середній школі комбінують навчання англійської мови разом з іншими предметами (французькою мовою, німецькою/голландською або математикою).

Окрім вищезазначених предметів, протягом перших двох років навчання обов'язковими курсами для вивчення є методика та педагогіка. Третій курс – це переважно педагогічна практика у школі [9, 4–6].

Педагогічна підготовка вчителів англійської мови в університетах Бельгії має особливості. Зокрема, кожен вищий навчальний заклад пропонує своє коло дисциплін, часом відмінне від інших.

Факультет психологічних і педагогічних наук Гентського університету дає змогу отримати ступінь магістра педагогічних наук. На факультеті готують студентів за спеціальністю «Учитель конкретного предмету» (*specifieke lerarenopleiding*), є спеціальна програма підготовки вчителів мови і літератури (англійської).

Перші два роки навчання присвячені вивченню загальнопедагогічних і методологічних дисциплін. На третьому етапі навчання студенти можуть обрати курси дидактики мови, додатковий курс методики викладання англійської мови, питань, пов'язаних з історією курсу.

На четвертому році майбутні вчителі вивчають курс англійської мови й дидактики англійської мови, що дає їм змогу отримати кваліфікацію вчителя англійської мови та літератури та право викладати у старшій середній школі [8].

Крім педагогічних та методологічних предметів, студенти вивчають також психологію підліткового віку, яка допомагає ознайомитися із психологічними умовами головних змін у біологічних, соціальних і пізнавальних сферах підліткового віку (12–22 роки) [1].

Курс англійської мови спрямований на освоєння знань про загальні аспекти навчання англійській мові (навчальні програми, навчальні плани, підготовка до уроків, професійна література (шкільні підручники, наукові журнали тощо)), навички читання, письма, аудіювання, говоріння, про граматику, лексику, літературу, про медіа та мову, про навчання та контроль. На практичних заняттях майбутні вчителі виконують завдання, спрямовані на підготовку до уроків, проведення контролю, тестування, аналізують методологічні аспекти, розвивають загальні комунікативні

навички, дослідницькі вміння. Для отримання іспиту студенти мають укласти портфоліо, відвідувати всі заняття та виконувати всі завдання [2].

Протягом четвертого року майбутні вчителі англійської мови вивчають практичний курс англійської мови (18 кредитів; педагогічна практика – 60 год., семінари – 5 год.). Він значно відрізняється від відомого нам однойменного курсу, оскільки основним його завданням є практична підготовка студента до професійної діяльності. Педагогічна практика складається із 25 годин пасивного спостереження та 60 годин, відведених для проведення уроків. Студенти мають проходити практику на тих освітніх рівнях, де вони безпосередньо будуть працювати. Цей вид діяльності розрахований на обидва семестри і дає змогу реалізувати свої вміння у принаймні кількох типах навчальних установ: у вищих навчальних закладах, середніх школах та на вечірніх заняттях. Студенти ознайомлюються із завданнями, які мають виконати заздалегідь, обговорюють їх з адміністрацією школи та методистом, який керує практикою [3].

Левенський католицький університет та Вільний Брюссельський університет надають змогу отримати лише кваліфікацію магістра освіти з педагогіки, однак, за умови вибору додатковою дисципліною англійську мову, випускники мають право викладати у вищій середній школі (English Master of Educational Sciences – магістр освіти з англійської мови). Ці навчальні заклади в підготовці вчителів орієнтовані переважно на курси суспільного блоку, ніж на педагогічні та методологічні.

Під час навчання студенти вивчають такі дисципліни: педагогічні підходи до викладання, розвиток навчальних програм, сучасні освітні системи, освітні технології, логіка тощо.

Новим у підготовці вчителів англійської мови є курс управління людськими ресурсами, який концентрується, насамперед, на стосунках між управлінням людськими ресурсами й іншими сферами менеджменту, фокусується на спільних зобов'язаннях між людськими ресурсами та іншими сферами, на описі роботи та її оцінці, на формуванні нових вакансій та їх зайнятості, на загальній інформації про випробування та інтерв'ю, на оцінці людей, їх потенціалу, проблемах оцінювання, на соціалізації робітників. Практична частина курсу являє собою виконання невеликої кількості практичних завдань, націлених на розвиток певних навичок управління людськими ресурсами (побудова команди, оцінка роботи та інтерв'ю). Студентам також слід виконати групову курсову роботу – проаналізувати практику компанії у сфері управління людськими ресурсами. Вивчення завершується письмовим іспитом у вигляді тестування [4].

Львівський університет (відділення психології та педагогіки) готує бакалавра (ліценціата) в галузі освіти, магістра освіти (вчитель старшої середньої школи (діти віком 15–18 років), кваліфікація: англійська мова) та передового магістра (Advanced Master) у галузі педагогіки та вищої освіти.

Майбутні бакалаври у сфері психології та освіти вивчають велике коло дисциплін. Під час першого року вони вивчають предмети, загальні як для майбутніх психологів, так і для педагогів: основи соціології, описова психостатистика, теоретичні та методологічні основи психології, психологія розвитку, вступ до клінічної психології, соціальна психологія, екологічна психологія, дитяча і підліткова психологія, фізіологія нервової системи, основи біології та біологічної антропології тощо. Обов'язковим курсом для наступних років навчання є вступ до вивчення освіти та професійної підготовки.

Дисциплінами за вибором є англійська мова різних рівнів (рівень А, рівень В). Студенти заздалегідь проходять тестування, щоб визначити, якому рівню відповідають їхні знання. На вивчення англійської мови майбутніми вчителями старшої середньої школи (діти віком 15–18 років), кваліфікації: англійська мова виділено 5 кредитів, 45 годин.

На третьому році навчання студенти обирають курси з кількох модулів дисциплін, які в подальшому стануть профільними: «Навчання дорослих», «Детальна підготовка вчителів для початкової та середньої школи» [5].

Для того, щоб отримати кваліфікацію магістра в галузі освіти, майбутні вчителі англійської мови мають пройти дворічне навчання з вивченням загальнообов'язкових предметів: освіта дітей раннього віку, вступ до ІКТ, англійська мова (рівень В, С), дослідження в галузі освіти, планування та оцінка навчальних програм, критичний аналіз сучасних психологічних досліджень, етика. Студенти вже можуть обирати предмети з-поміж трьох модулів, які по закінченню навчання визначають сферу їхньої діяльності: «Навчання для дорослих», «Початкова підготовка викладачів», «Підготовка вчителів для початкової та середньої школи». Вони також можуть обирати курси з акцентом на освіту загалом, на освіту дорослих та на дослідницьку діяльність. Надалі студенти можуть продовжити навчання за конкретними модулями, які вони обрали попереднього року, або ж визначитися з новими напрямками навчання (загальною кількістю 15 кредитів): навчання дітей молодшого віку, робота у групах та безперервна освіта, розвиток організаційних навичок, технології навчання та професійної підготовки, робота в основній школі, системи навчання і практики, практика оцінювання та перевірки знань.

Висновки. Отже, підготовку вчителів англійської мови в бельгійських закладах освіти здійснюють за різними навчальними планами та програмами. Наявність таких відмінностей базується, насамперед, на особливостях політичного устрою країни – наявності кількох мовних регіонів, які автономно вирішують культурні й освітні питання, оскільки Міністерство освіти Бельгії лише здійснює контроль за обов'язковістю середньої освіти та визначає умови видачі дипломів та сертифікатів про освіту різних ступенів. Таким чином, усі питання освіти (зокрема й питання розробки навчальних програм та планів для навчальних закладів) знаходяться в підпорядкуванні Міністерства освіти та Державної служби фламандської спільноти, Міністерства вищої освіти, наукових досліджень, міжнародних зв'язків та спорту французької громади та Міністерства освіти, культури, наукових досліджень, пам'ятників та визначних місць німецькомовної спільноти.

Окреслена у статті проблема мало досліджена в Україні, тому ми вбачаємо перспективу в подальшому її вивченні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Course Specification [Electronic Resource]. – Model of access : URL : <http://studiegids.ugent.be/2012/EN/studiefiches/H001821.pdf>.
2. Course Specification [Electronic Resource]. – Model of access : URL : <http://studiegids.ugent.be/2012/EN/studiefiches/H001707.pdf>.
3. Course Specification [Electronic Resource]. – Model of access : URL : <http://studiegids.ugent.be/2012/EN/studiefiches/H001688.pdf>.
4. Grille de cours 2012-2013 [Electronic Resource]. – Model of access : URL : http://www.iesp.be/index.php?option=com_content&view=article&id=310&Itemid=111
5. Human Resources Management [Electronic Resource]. – Model of access : URL : <https://caliweb.cumulus.vub.ac.be/caliweb/?page=courseoffer&id=000672&anchor=1&target=pr&year=1213&language=en&output=html>.
6. Organisation of the education system in the Flemish Community of Belgium 2009/20101990s [Electronic Resource] / European Commission. – Model of access : URL : <http://estudandoeducacao.files.wordpress.com/2011/05/bc3a9lgica-comunidade-flamenga.pdf>.
7. Soetart R. Teacher Education in Belgium, Flemish and French Communities – the situation at the end of the 1990s. / prof. dr. Ronald Soetart, Katheleen van Heule. – Ghent universiteit TNTEE Publications, December 1999.
8. Universitet Gent [Electronic Resource]. – Model of access : URL : <http://studiegids.ugent.be/2012/NL/FACULTY/H/SLOP/HJTALE/HJTALE.html>.
9. Van de Craen P. Language Teacher Training and Bilingual Education in Belgium / Van de Craen, P. & R. Soetaert. – Thematic Network Project in the Area of Languages. Sub-group N 6. Language Teacher Training and Bilingual Education / report prepared for the TNP Evaluation Conference Lille III, Universite 'Charles de Gaulle', July 1997. – P. 1–15.

РЕЗЮМЕ

Е. С. Процко. Анализ учебных программ профессиональной подготовки учителей английского языка в Бельгии.

Предмет анализа статьи – действующие учебные программы на 2012/2013–2013/2014 академические годы на факультетах психологии и педагогики, в

педагогических колледжах, которые готовят будущих учителей Бельгии. Проанализированы главные предметы ведущих научных заведений профессиональной подготовки учителей английского языка фламандской, французской и немецкоязычной общин страны. Автор описывает подготовку будущих педагогов в рамках шести блоков предметов: дисциплины психолого-педагогического направления, предметы общественного блока, блок методических и методологических дисциплин, дисциплины специально-предметного цикла, курсы по выбору и прохождение педагогической практики в средней школе.

Ключевые слова: квалификация учителя английского языка, языковая община, учебная программа, курс, предмет.

SUMMARY

Ye. Protzko. The analysis of the curriculum of professional English teacher training in Belgium.

Nowadays the ways to improve the organization, funding, and the teaching extension of higher education establishments are being searched. Belgium which has already provided significant changes in the field of vocational education can set an example for other countries. The existence of three educational systems in the country draws the attention of modern scientist to it. In the article the author pays attention to acting curricula for 2012/2013–2013/2014 academic years of Psychology and Educational Sciences departments and teacher training higher educational institutions of Belgium. English teacher training consists of learning of one or two main subjects and teacher preparation by itself. To become an English teacher one can enter either University College (Teacher College) or Psychology and Educational Sciences departments at the University. The main subjects of the leading English teacher training educational establishments of the Flemish, French and German-speaking communities have been also analyzed. The author also describes teacher preparation within six units of subjects: subjects of psychological and pedagogical direction, courses of social aspect, the unit of methodological subjects, optional courses and professional training in secondary school. The special feature of the University Colleges of the country is that most of them usually do not perform courses to choose ('Institut Supérieur Pédagogique' and 'Pedagogische Hogeschool') and the unit of methodological subjects ('Pedagogische Hogeschool') while the Universities which prepare English teachers in most cases provide all the above mentioned subjects, except the universities in Leuven and Brussels which do not supply optional courses. English teacher training in educational establishments of Belgium is held according to different curricula. Every higher education institution offers own range of subjects, often different from the others. During the first and second years students usually learn subjects of psychological and pedagogical direction and special education (in this case English) is held in the next years. The existence of such differences is based primarily on the peculiarities of the political system. There are several language communities which autonomously solve problems of cultural and educational spheres as the Ministry of Education in Belgium only controls the obligation of the secondary education and determines the terms of degree and certificate-granting.

Key words: English teacher training, language community, curriculum, course, subject.